

Mehmet DİNÇ*

ZÜLFÜ LİVANELİ'NİN ROMANLARINDA ANLATIM TEKNİKLERİ**	TECHNIQUES OF NARRATION IN THE NOVELS OF ZÜLFÜ LİVANELİ
ÖZET Yazarlar konularını ilgi çekici hale getirmek için anlatım tekniklerinin imkânlarından faydalanırlar. Kişilerin iç dünyası, birbirleriyle iletişimleri, yaşadıkları ya da tanık oldukları olaylar ve olayların geçtiği yerler anlatım tekniklerinin etkin kullanımı sayesinde yaşamdan birer kesite dönüşür. Böylece romancılar okurun hayal gücünü harekete geçirirler. Yazarların birden fazla anlatım tekniğini kullanmaları sayesinde metin, monotonluktan kurtularak sürükleyici ve anlaşılması kolay bir hale gelir. Bu hususta anlatım tekniklerinin sunduğu geniş imkânlardan yararlanan sanatçılardan biri de Zülfü Livaneli'dir. Anlatım tekniklerini etkili kullanması nasıl anlatmalı sorunsalını aşmada yazarın işini kolaylaştırır. Yazar bazı eserlerini çok az bir yöntem çeşitliliği ile sunarken bazılarında çoklu anlatım teknikleri kullandığı görülür. Eserlerindeki anlatım tekniklerinin değişkenliği roman kişilerinin ya da olayların iç ve dış yapısını dikkat çekici bir şekilde aktarmak istemesiyle ilgilidir. Bu durum aynı zamanda eserlerinin biçim yönünden zenginleşmesini sağlar. Livaneli'nin eserlerinde anlatım tekniği olarak anlatma, gösterme, montaj, diyalog, geriye dönüş, betimleme ve mektup yöntemlerine başvurduğu görülmüştür. Anahtar kelimeler: Zülfü Livaneli, roman, anlatım teknikleri, edebiyat, sanat	ABSTRACT Writers make use of the possibilities of narrative techniques to make their subjects interesting. The inner world of individuals, their communication with one another, the events they experience or witness, and the places where these events take place are transformed into a slice of life through the effective use of narrative techniques. Thus, novelists stimulate the reader's imagination. Thanks to the use of multiple narrative techniques by writers, the text becomes gripping and easy to understand, freed from monotony. One of the artists who makes use of the vast opportunities offered by narrative techniques in this regard is Zülfü Livaneli. The effective use of narrative techniques makes it easier for the writer to overcome the challenge of narrating effectively. While the writer presents some of his works with a minimal variety of methods, it is evident that he employs multiple narrative techniques in others. The variability of the narrative techniques in his works is related to his desire to convey the internal and external structure of the characters or events remarkably. This situation also enriches his works in terms of form. It has been observed that Livaneli employs various narrative techniques, including narration, demonstration, montage, dialogue, flashback, description, and letters, in his works. Keywords: Zülfü Livaneli, novel, narrative techniques, literature, art

* Öğr. Gör. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Organize Sanayi Bölgesi Meslek Yüksekokulu, Mardin/Türkiye. E-posta: mehmetdnc_@hotmail.com / Lecturer, PhD., Mardin Artuklu University, Organized Industrial Zone Vocational School, Mardin/Turkey. E-mail: mehmetdnc_@hotmail.com

** Bu çalışma 03.01.2025 tarihinde Harran Üniversitesi'nde tamamlanan "Zülfü Livaneli'nin Hayatı, Eserleri ve Sanatı" başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır. / This study was prepared based on the doctoral thesis titled "The Life, Works and Art of Zülfü Livaneli" completed at Harran University on 03.01.2025.

Giriş

Anlatım teknikleri yazarın kafasındaki karmaşık malzemeyi düzenleyerek okura sunduğu yöntemlerdir. Bu nedenle yazar kurguyu oluşturma yanısıra anlatının duygu değeri yüksek bir şekilde aktarımını sağlayacak teknikler üzerine kafa yorar. Böylece olayı nasıl aktarmalı sorunsalını aşmış olur. Etkili bir anlatım tekniği anlatımı kolaylaştırdığı gibi eserin doğru bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlar. Bunun neticesinde hikâye, okurun dikkati dağılmadan kendi bütünlüğüne varmada büyük mesafe kat eder. Anlatım teknikleri tema ve eserin barındırdığı fikirlere etkide bulunduğu gibi eserin özünü ortaya çıkarır. Bunun yanında anlatıdaki zaman ve önem sırası gibi biçim öğelerini de etkiler.

Tahkiyeli eserlerde genel anlamda iki anlatım tekniği ön plana çıkar. Bunlardan biri anlatma diğeri ise gösterme yöntemidir. Bu tekniklerin işlevselliği ile ilgili en eski tanımlamalardan biri Platon'a aittir. “Şair veya masalcılar, olmuş veya olacak olan şeyleri anlatırken bunu ya doğrudan doğruya ya da taklit yoluyla ya da her iki yolla yaparlar” (Platon, 2007, s. 83). Önceleri dışarıdan bir anlatıcı ya da roman şahıslarından birinin doğrusal çizgide olayları aktarım biçimi zaman içinde kurmacanın sunduğu imkânlar sayesinde çoğalmıştır. Günümüze gelinceye değin modern anlatının sunduğu başlıca anlatım tekniklerini sıralayacak olursak bunlar anlatma, gösterme, montaj, diyalog, iç diyalog, monolog, iç monolog, geriye dönüş, ileriye atlayış, leitmotiv, özetleme, bilinç akışı, mektup olarak sıralanabilir.

Romancı anlatısını, anlatılana sunmak için bu tekniklerin en az birini ya da birkaçını kullanır. Böylece okuru sözcük bombardımanına boğmadan hikâyesini en etkili yöntemlerle anlatmanın yolunu seçmiş olur. Anlaşılacak olanın kolaylaşması okurun zihninde yer edinmesini sağlar. Anlatım teknikleri romanın diline, yazarın üslubuna, kurgunun gerçekliğine ve akıcılığına da etki eder. Yine roman şahıslarının duygu, düşünce ve yaşam felsefeleri anlatım teknikleri aracılığıyla aktarılır.

Anlatım tekniklerini etkin bir şekilde kullanan yazarlardan biri de Zülfü Livaneli'dir. Yazar konularını gerçek olaylardan seçer. Parçası olduğu toplumun aksayan yanlarını edebiyat aracılığıyla kurmaca dünyasına taşır. Yazarın üzerinde durduğu bir başka konu da öz kaynakları anlatım tekniklerinin imkânlarıyla sanata dönüştürerek dünyaya açılmaktır. “Livaneli, bir yazarın öz edebiyatının bütün yönlerini bilmesini, bu temelde dünya edebiyatına açılmasını önemser. Bu çok tutarlı bir yaklaşımdır; çünkü yerel olmadan evrensel olunamaz. Evrensel denilen şey, yerellerin toplamı ve birleşimidir” (Kula, 2017, s. 195). Nitekim Anadolu kültürünü edebiyata taşıması ve bunu ilgi uyandıracak şekilde yapması eserlerinin otuzdan fazla ülkede yayınlanmasını sağlamıştır.

Livaneli kültürün sunduğu malzemeyi evrensele taşımak için modernist ve postmodernist edebiyatın imkânlarından yararlanır. Karakterlerin ruhsal dünyalarını ve olaylara yansımalarını anlaşılır bir tarzda öyküleyecek yöntemlere başvurur. Böylece duygusal etkisi yüksek, okurun kafasında yer edinen metinler üretmenin çabası içine girer. “Livaneli, estetik üretimiyle, alımlayıcının anlama ve duyumsama dünyasına girebildiği ve bu dünyanın içinde taşıdığı estetik yeterliliği devindirdiği için, geniş bir okuyucu topluluğuyla buluşmakta, kendini ve yapıtlarını tekelleştirmeyi başarmaktadır” (Kula, 2017, s. 304).

Yazar, neyi anlatmaktan ziyade, nasıl anlatmalı sorunsalının peşine düşer. Olayların anlatımını estetik beğeniye taşıyacak yöntemlerin inceliklerini düşünür. Bu çabanın sonucunda

karakterler ya da olaylar arası geçişlerde metnin doğru anlaşılmasını sağlar. “Sanatta olaydan ziyade olayın aktarım biçimi önemlidir. Çünkü anlatım tarzı, anlatılacak şeyi, okura ileten bir araçtır” (Tekin, 1991, s. 195). Livaneli, anlatıcı konumunu da anlatım tekniğine uygun seçer. Eserler, anlatılacak yönteme göre bazen birinci tekil şahıs bazen de üçüncü tekil şahıs anlatıcı tarafından aktarılır. Livaneli’nin bazı romanlarında ise her iki anlatıcı konumu da görülür. Böylece romanların kurgusu, anlatıcının olaylara mesafesine göre tasarlanır. Romanın gerçekliği ve üslubu yazarın varmak istediği sonuca katkı sağlar. “Anlatılacak konu, okurun kültürel birikimi, sosyal ortam, anlatıcının beğeni tarzı ve sanata bakış açısı önemli bir etkidir” (Elmas, 2011, s. 134).

Livaneli’nin romanları çok yönlü araştırmaların ürünüdürler. Yazar, bunun yanında *Serenad* ve *Kaplanın Sirtında* romanlarını yazarken resmi belgelerden, gerçek mekânlardan ve yaşanmış olaylardan yararlanır. “Zülfü Livaneli, *Kaplanın Sirtında*’yı yazarken, II. Abdülhamid’in Selanik sürgünü boyunca kendisine ve ailesine bakan, onunla her gün konuşmuş, ilerleyen zamanlarda muhabbetin ısınmasıyla sabık padişahla ‘memleket meselelerini’ tartışma imkânı bulmuş askerî hekim Atıf Hüseyin Bey’in notlarından yararlanmışır” (Soyer, 2022, URL-1).

Livaneli edindiği bilgi ve belgeleri sanatsal olana dönüştürmek için anlatım tekniklerinin sunduğu imkânlardan yararlanır. Böylece tarihsel bilgileri roman biçiminde okura sevdirmeyi başarır. Yazar karakterlerin ya da olayların iç ve dış yapısını aktarmaya uygun anlatım metotlarını kullanır. Eserleri bu yöntemler sayesinde akıcı metinlere dönüşür. Livaneli, eserlerinin etkili bir şekilde anlaşılması için aşağıda belirtilen tekniklerden yararlanır. Toplum algısı ve olayları kendi penceresinden yansıtma çabası bu teknikleri kullanmakta çeşitlilik gösterir.

1. Anlatım Teknikleri

Anlatım teknikleri, yazarın anlatmak istediği olayı dikkat çekici bir şekilde okuyucuya sunduğu yöntem(ler)dir. Yazar, okurun tüm dikkatini eserin üzerine tutmak için bu tekniklerden birini ya da birkaçını kullanır. Bazen hikâye bir anlatıcı tarafından okura sunulurken, bazen anlatıcı, eser ve okurun arasından çekilir. “Bir edebiyat eseri iki açıdan gözden geçirilir: ilki anlatılan konu ya da öz; öteki ise bu özün aktarımında kullanılan metot ya da şekildir” (Başkan, 1988, s. 384). Böylece bir eserin başarısı yazarın hikâyeyi anlatmak için tercih ettiği anlatım tekniğinin işleviyle ilişkilidir. Çağdaş roman bu hususta büyük imkânlar sunmaktadır. Bu olanaklar yardımıyla eser, okurun kafasında şekillenir. Yazarın kurguladığı konular edebiyat teknikleri sayesinde sanat eserine dönüşür. “Bir konuyu sanatsallaştıracak olan şey tekniktir. Anlatım tekniğinden yoksun bir konu sosyal tarih bağlamında ele alınabilir” (Stevick, 2004, s. 69). Bir olay sanatın ürününe dönüştüğünde duygulara hitap eder. İnsanlar üzerinde iyileştirici bir güce sahip olur. Anlatım yöntemlerinin çoğalmasında öznel zaman anlayışının ve bilinçaltının keşfedilişi büyük katkı sağlar.

1.1. Zülfü Livaneli’nin Romanlarında Anlatım Teknikleri

Bu bölümde Zülfü Livaneli’nin eserlerinde belirgin bir şekilde tespit edilen anlatım teknikleri metotları üzerinde durulacaktır. Yazarın romanları incelendiğinde sıklıkla başvurduğu anlatım teknikleri: anlatma, gösterme, montaj tekniği, diyalog, geriye dönüş, betimleme, mektup olarak karşımızda çıkmaktadır.

1.1.1. Gösterme ve Anlatma Teknikleri

Roman anlatıma dayalı bir sanattır. Romancı olayları aktarmak amacıyla bazı yöntemlere başvurur. İşlerlik yönünden en fazla başvurulan teknikler anlatma ya da gösterme olarak karşımıza çıkmaktadır. Her anlatıda olduğu gibi bu tür anlatım tekniğinde de bir anlatıcı vardır. “Anlatıcı roman denilen anlatı türünün temel unsuru, aynı zamanda en etkili figürüdür. Roman onun etrafında kurulur, kurgulanır. O olmadan hikâyeyi anlatmak, olayları nakletmek ve olayların akışında rol alan figürleri tanıtmak mümkün olmaz” (Tekin, 2020,s. 19).

Anlatıcı, yazarın kendisi olabileceği gibi roman kişilerinden biri de olabilir. Yaşanan olaylar onun bakış açısıyla okura sunulur. Anlatıcı denen şahıs anlatısını ilgi çekici hale getirmek için bazı tercihler yapmak zorunda kalır. “Romancı, anlatımı desteklemek için çeşitli yollara başvurur. “Anlatma” ve “gösterme” yöntemleri başvurulan yolların temeli, ilk akla gelen uygulamalarıdır. Bu yöntemlerin marifetiyle yazar, kendini saklama, gizleme fırsatını yakalar; dolayısıyla okuyucunun anlatılanlarla karşı karşıya kalmasını sağlar” (Tekin, 2020, s. 207-208).

Livaneli’nin romanlarındaki anlatma tekniği daha ziyade tanrısal anlatıcı ya da üçüncü tekil şahıs “o” anlatıcının söz konusu olduğu eserlerde karşımıza çıkar. Anlatıcı okur ve eser arasındadır. Birinci tekil şahsa sahip anlatımlı eserlerinde ise olaylar, roman şahıslarından en az birinin bakış açısıyla verilir. Ben anlatıcı bakış açısına sahip romanlarda gösterme tekniğinin daha belirgin olduğu söylenebilir. Gösterme yönteminde, anlatıcı aradan çıkar. Okur, metin ile baş başa kalır.

Sonuç olarak Livaneli’nin bazı romanlarında anlatma tekniği bazılarında ise gösterme tekniği öne çıkar. Livaneli’nin birden fazla bakış açısına sahip romanlarında ise anlatıcı konum değiştirir. Böylece anlatma tekniğiyle başlayan roman bir yerden sonra gösterme tekniği ile ön plana çıkar. Yazarın amacı bu teknikleri kullanarak estetik beğeniyi üst seviyeye taşımaktır.

1.1.1.1. Gösterme Tekniği

Livaneli’nin *Huzursuzluk*, *Serenad*, *Son Ada*, *Son Ada’nın Çocukları*, *Kardeşimin Hikâyesi*, *Engereğin Gözü* romanları birinci tekil şahıs (ben) anlatıcı bakış açısıyla okura sunulur. Olay roman kişilerinden birinin bakış açısıyla anlatılır. Anlatım tekniği olarak gösterme (dramatik sahneleme) yöntemi Livaneli’nin ben anlatıcı konumlu romanlarında daha yoğun kullanılır. Okur, anlatıcının bakış açısı yerine olayın gerçekliğine odaklanır. Aşağıda, isimlerini anacağımız romanlardan gösterme tekniğine uygun birer örnek verilmiştir.

Huzursuzluk’da, roman gazeteci İbrahim’in bakış açısıyla anlatılır. İbrahim roman şahıslarından biridir. Ben anlatıcı (birinci tekil şahıs) konumundadır. Romandan alıntılanan pasaj gösterme tekniği örneğini vermektedir. “Hastayım, midem boğazımı tıkamış gibi, birkaç kez kusmayı denedim ama beceremedim, başım çatlıyor, kendime kızıyorum, pencereyi tam olarak kapatmaya yetmeyen kahverengi desenli perdeye kızıyorum, yandan süzülen ay ışığına kızıyorum” (Livaneli, 2017, s. 98). Yazar, gazeteci İbrahim’in, anlatının bazı yerlerinde kendine yönelmesini sağlamak için gösterme tekniğini kullanır.

Serenad romanı Maya Duran’ın bakış açısıyla anlatılır. Maya Duran roman şahıslarından biridir. Birinci tekil şahıs (ben) anlatıcı konumundadır. Anlatıcı romanın bazı yerlerinde okuru eser ile baş başa bırakır. “Yatağın soğukluğundan bir an gözüm karardı. Bayılacağımdan korktum. Dişlerimin birbirine çarpmasına engel olamıyor, zangır zangır titriyordum. Profesöre arkadan kendimi kuvvetle bastırdım” (Livaneli, 2022a, s. 99).

Son Ada romanı adada yaşayan birinin bakış açısıyla anlatılır. Anlatıcının ismi verilmez. Yaşananların içinde olması birinci tekil şahıs anlatıcı konumuna sahip olmasını sağlar. Ben anlatıcı konumundaki şahıs kendi duygu düşüncelerine yöneldiğinde gösterme tekniğinin özellikleri ortaya çıkmış olur. “Ülkedeki politik çatışmalardan uzak kalmaya çalışan ama hayattan zevk de almayan silik ve korkak bir adam olarak yaşayıp gidiyordum” (Livaneli 2020, s. 14).

Kardeşimin Hikâyesi romanı Mehmet Arslan’ın bakış açısıyla sunulur. Mehmet Arslan roman şahıslarından biridir. Romanda ben anlatıcı konumu vardır. Bazı yerlerde okur ve eser baş başa kalır. “Biz, on yaşındayken babamın kullandığı arabayla İstanbul’dan Ankara’ya dedemleri ziyarete gidiyorduk. Sonradan, günlerdir uykusuz olduğu anlaşılan bir sürücünün kullandığı tır, karşı şeride kayarak üstümüze çıktı” (Livaneli, 2022, s. 26).

Engereğin Gözü romanı harem ağası Habeş Süleyman’ın bakış açısıyla anlatılır. Romanda ben anlatıcı konumu hâkimdir. Yaşanan olayların dikkat çekici hale gelmesi için sıklıkla gösterme tekniğinden faydalanır. “İki kolumdan tutup beni kıpırdıyamaz hale getirdiler. Birden elinde kıvrık bir bıçakla iri yarı biri belirdi ve inanılmaz bir süratle bacaklarımın arasındaki bütün organları orak biçimi keserek aldı” (Livaneli, 1996, s. 22).

Üçüncü tekil şahıs anlatıcılı romanlarda ise gösterme tekniğinin belirgin örneklerinden biri diyaloglardır. “Gösterme yönteminin tipik uygulamaları, bir romanda yer alan diyalog parçalarıdır. Okuyucu bu parçalarda yer alan olay, duygu ve düşüncelere doğrudan tanık olur” (Tekin, 2020, s. 205). Aşağıda Zülfü Livaneli’nin tanrısal anlatıcı konumlu *Balıkçı ve Oğlu* eserinde gösterme tekniğine uygun bir diyalog parçası verilmiştir.

“Öyle ama sonra fikrim değişti, bir çocuk sahibi olmakla ona kötülük yapacağımız fikri değişti.”

“Daha sonra da senin hastalığın aklıma takıldı. Seni kaybetmek istemedim.”

“Hastalık deme, hasta değilim ben.”

“Tamam, değilsin, hasta değilsin.”

“En az Filiz kadar kadının ben de.”

“Tabi kadınsın ama doktor...”

“Doktor, tehlike olabilir dedi, mutlaka olur demedi. Rahim yapısı falan dedi. Başka doktora da gidebilirdik.” (Livaneli, 2022, s. 68)

Gösterme tekniğinde anlatıcı aradan çekilir. Okur ve eser baş başa kalır. Okur, roman şahıslarının sesini kulaklarında duyumsar. Onları yakından tanıma, haklarında daha adil yargıda bulunma imkânı bulur.

Anlatma Tekniği

Leyla’nın Evi, *Balıkçı ve Oğlu*, *Konstantiniyye Oteli* ve *Mutluluk* romanları ise üçüncü tekil şahıs ya da tanrısal bakış açısıyla sunulur. Dolayısıyla anlatıcı okur ve eser arasına girer. Olaylar onun bakış açısıyla aktarılır. Bu eserlerde anlatma tekniği yoğun bir şekilde ön plana çıkar.

Leyla’nın Evi romanı yazar anlatıcı tarafından anlatılır. Romanda üçüncü tekil şahıs tanrısal anlatıcı konumu söz konusudur. Şahısların başından geçenler, romanın dışında kalan anlatıcı bakış açısıyla anlatılır. “Gelenler cami avlularına, hastane bahçelerine, hükümet binalarına, hayırseverlerin evlerine sığınmışlardı. İstanbul’un her köşesinden bir feryat yükseliyor, yolda yakınlarını yitirmiş, evinden, yurdundan, ocağından, tarlasından olmuş aç, hasta, yaralı, soluk benizli insanların çığlıkları yürek paralıyordu” (Livaneli, 2006, s. 38). Anlatıcı eser ve okur

arasındadır. Yaşananları dışarıdan bir gözle anlatır. Okur onun bilgilendirmeleri sayesinde olup bitenlere anlam verir.

Balıkçı ve Oğlu romanında üçüncü tekil şahıs anlatıcı söz konusudur. Anlatıcı her şeyi bilen gören tanrısal konumdadır. Şahısların başından geçenler onun bakış açısıyla anlatılır. Aşağıda anlatma tekniğine özgü romandan alıntılanan bir pasaj verilmiştir.

Ninelerinden, dedelerinden beri kendi başlarına yaşayan köylerinde denizin, dağın, ormanın kime ait olduğunu hiç düşünmemişlerdi. Başlarını soktukları küçük evler, bahçeler sahiptiydi ama bunun ötesi tanrıya aitti. Hiç doğanın, havanın, suyun sahibi olur muydu? Meğerse varmış. Köylerinin havadan, karadan, denizden saldırı altında olduğunu, hem de hepsinin bir anda gerçekleştiğini görmek de varmış kaderlerinde (Livaneli, 2021a, s. 101).

*Konstantiniyye Otel*i romanında üçüncü tekil şahıs anlatıcı konumu söz konusudur. Anlatıcı her şeyi bilen gören tanrısal anlatıcı konumundadır. Otel salonunda toplanan şahısların başından geçenler onun bakış açısıyla okura aktarılır. Olaylar onun gözlemleri, bilgisi dâhilinde iletilir. “İstanbul denilen insan mahşerinde pek çok akla ziyan olay daha olmuş, bunların birinde Konstantiniyye Otel’ne bir saat uzaklıktaki bir yoksul mahallesinde, öfkeli bir koca karısını tabancayla vurmuştu” (Livaneli, 2022b, s. 401).

Mutluluk romanında üçüncü tekil şahıs anlatıcı konumu söz konusudur. Anlatıcı her şeyi bilen, gören tanrısal anlatıcı konumundadır. Şahısların başından geçenler onun bakış açısıyla anlatılır. Roman kişilerinin zihninden geçenleri okura aktaracak düzeyde bir yeteneğe sahiptir. “Ölümden geri dönen olmadığına göre, hiç kimse bilmiyordu onların düş görüp görmediğini. Belki de rahmetli annesi şu anda onu düşünde görüyordu. Belki de kendisini asmak üzere olduğuna çok kızıyordu” (Livaneli, 2002, s. 15).

Anlatma tekniğinde okur anlatıcı ile etkileşim halindedir. Anlatıcı yaptığı bazı açıklamalarla okurun dikkatini metinden ziyade kendi üzerine çeker. Yaşanan olaylar onun bakış açısıyla iletilir. Roman şahısları onun insafına bırakılır. Eleştirileri ya da yapıcı yorumları okur üzerinde etki bırakır. Böylece şahısların ve olayların iç yüzü roman dışından birinin aktarımlarından öğrenilir.

1.1.1.2. Anlatma-Gösterme Tekniği

Livaneli’nin yoğun bir şekilde anlatma ve gösterme tekniğinin birlikte kullanıldığı romanlarından biri *Kaplanın Sirtında*’dır. Romanda üç kişinin sesi duyulur. Bunlar, anlatıcı, Doktor ve Sultan Abdülhamid’tir. Her üçü de olaylara kendi pencerelerinden yaklaşırlar. Romanın bazı yerlerinde tanrısal anlatıcı araya girer. Roman şahıslarının başından geçenleri ya da iç seslerini okura aktarır. “Bu sefer de yine Selanik’ten yola çıkan ordu onu tahttan indirerek bu şehre sürgüne gönderdi. Hamid’in hayatında iyi ya da kötü bütün yolları görmediği, görmek de istemediği bu uğursuz Selanik şehrine çıkmış” (Livaneli, 2022b, s. 77).

Kaplanın Sirtında romanı ilerlerken, roman şahıslarından Abdülhamid anlatıcı konumuna geçer. Böylece anlatıcı birinci tekil şahsa dönüşür. Başından geçenleri kendi dilinden aktarmış olur. “Rus Çarı, Britanya, Fransa İmparatorları, İtalya Kralı bizi av gibi parçalayıp en lezzetli parçaları almaya çalışıyorlardı. Ben ne yaptım? Hiç farkında değilmişim gibi onların iştahını kabarttım, birbirine düşürdüm” (Livaneli, 2022b, s. 89).

Yine anlatma ve gösterme tekniğinin yoğun bir şekilde birlikte kullanıldığı bir başka roman da *Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm*’dür. Romanda iki konumlu anlatıcıdan söz etmek mümkündür. Biri tanrısal anlatıcı konumunda iken öteki roman şahıslarından Sami Baran’dır. Clara ve Sami

Baran, eski bakanın ölmesini sağlamak için onu göl kıyısına getirirler. Yaşanan olay anlatma tekniği ile aktarılır. “Adam her adımda düşecekmiş gibi sendeleyerek adaya yaklaştı, artık her an buzun inceldiği yere ya da bir çatlağa rastlayabilirdi. Adam o tehlikeli bölgede birkaç adım attı. Hiçbir şey olmadı. Sami ve Clara nefeslerini tutmuş bekliyordular. Birden adamın çılgılığı karanlığı yırttı, kırılan buzun çıtırtılarını işittiler” (Livaneli, 2001, s. 192).

Romanın bazı yerlerinde anlatıcının aradan çekildiği okur ile eserin baş başa kaldığı gösterme tekniği de kullanılır. “Acaba haykırdım mı? Filiz, diye bağırdım mı? Ona dokunmaya mı çalıştım, yoksa hemen oracıkta bayıldım mı, korktum mu, bilemiyorum” (Livaneli, 2001, s. 107).

Anlatma yönteminde, okuyucunun dikkati, olayı aktaranın üzerinde iken, gösterme tekniğinde ilgi, metin üzerine çevrilir. Her iki anlatım tekniğinin de amacı etkili ve doğru yaklaşımı bularak sürükleyici ve anlaşılması kolay bir eser sunmaktır. “Anlatma ağırlıklı eserlerde, konular ‘geçmiş’ içinde şekillenirken, gösterme tekniği ile yazılan bölümlerde olaylar şimdiki ‘şimdi’ hal’ içinde geçer. İki tekniğin karma olarak işlendiği durumlarda ‘geçmiş’ ile ‘şimdi’ birlikte idrak edilir” (Tekin, 1991, s. 208).

Livaneli anlatma ve gösterme tekniklerinin imkânlarıyla okuru ile birlikte eğlenir, tuzaklar kurar, merak duygusu uyandırır. Metinleri sürükleyici hale gelir. Yazar bunları yaparken modernist edebiyatın imkânlarından yararlanır.

1.1.2. Metinlerarasılık ve Montaj Tekniği (Postmodern Tutumlar)

Livaneli’nin sanatında metinlerarası göndermeler, gerçek belgelerin romanlarda sunulması postmodern anlatının başka biçimlerini oluşturur. Livaneli’nin bazı eserlerine yakından bakıldığında bir iç içelik görülür. Yazarın başvurduğu yöntemlerden biri metinlerarasılıktır. “Metinlerarası, “kabaca iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılmalıdır” (Aktulum, 2007, s. 17). Yazarın, 2018 yılında çıkan *Gölgeler* adlı kitabı, uzun hikâye türündedir. Eser, *Konstantiniyye Otel*i romanında yer alan “Edebi ve ebedi gölgelere dair” adlı bölümün genişletilmiş hâlidir. Yine Livaneli’nin çocuk kitapları kategorisinde ele alınan *Son Ada’nın Çocukları* eseri, 2015 yılında yayımlanmıştır. Kitap, içerik, izlek ve yapı bakımından yine bir Livaneli romanı olan *Son Ada* romanının uyarlamasıdır.

Zülfü Livaneli’nin romanlarında başvurduğu anlatım yöntemlerinden biri de montaj tekniğidir. Mehmet Tekin montaj tekniğini şu şekilde ifade eder. “Montaj tekniği, bir romancının, genel kültür bağlamında bir değer ifade eden anonim, bireysel hatta ilahi nitelikli bir metni, bir söz veya yazıyı “kalıp halinde” eserinin terkinde belirli bir amaçla katması, kullanması demektir” (Tekin, 2020, s. 254).

Livaneli, *Seranad* romanında Albert Einstein’ın Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığına yazdığı mektuba yer verir. Olay örgüsü içinde bütünlük sağlayan belgede Nazi yönetiminden kaçan üniversite hocaları ve doktorların Türkiye’ye sığınma taleplerinin kabul edilmesi istenir.

Zülfü Livaneli’nin, montaj tekniğinden yararlandığı bir başka romanı *Kaplanın Sirtında*’dır. Romanda Mehmet Âkif Ersoy’un, II. Abdülhamid’e ithafen kaleme aldığı dizelere yer verir. “Çoktan beridir vardı benim bir derdim / Gideyim zalimi ikaz edeyim isterdim / Kafes ardında hanımlar gibi saklıydı Hamid” (Livaneli, 2022b, s. 242).

Yazar, metinlerarası ve montaj yöntemlerini kullanırken, tarihî kişiliklerden, önemli olaylardan, okurun aşına olduğu eserlerden yararlanır. Anlatıya derinlik katar. Yaşanan olaylara dair gerçek belgeleri kurgunun parçası haline getirir. Eserleri sanatsal açıdan güçlü kılmak amacıyla modern tekniklerin dayattığı sınırların dışına çıkar. Yazarın tutumu bu yönüyle roman sanatının doğasıyla örtüşür. “Roman sınırlandırılmaktan ve keskin çizgilerden hoşlanmayan bir edebî türdür” (Baykoç, 2021, s. 779). Livaneli romanın sunduğu avantajı etkin kullanır. Okur ve metin arasındaki hassas dengeyi gözetler. Roman konularının seçiminde okurun entelektüel birikimini göz önünde bulundurur. Metinlerarasalık bağlamında yapılan alıntılar ya da gerçek belgelerin kullanımında okur ile ortak bilgi havuzunda buluşmaya özen gösterir. “Yazar ve okur aynı kültür dünyasından besleniyorsa edebi esere eklenen alıntılar hedefe ulaşır. Böylece yazarın istediği etki sağlanmış olur” (Aytaç, 1999, s. 42-43). Bu açıdan bakıldığında Livaneli’nin ürettiği sanat sıradan olmanın ötesinde bilginin ürünüdür.

Zülfü Livaneli, dil, kültür ve edebiyat öğeleriyle oluşturduğu kurgusal yapılarda modernist tekniklerden olduğu kadar postmodernist anlayışın imkânlarından olabildiğince yararlanır; *Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm* romanında anlatıcı okur ile konuşur. “Ben bu romanın başkışisiyim ve şimdiye kadar okuduklarınız hakkında birkaç not düşmek istiyorum” (Livaneli, 2001, s. 27). Denilebilir ki yazar, anlatıyı güçlü tutmak için kurmacanın sunduğu tüm imkânları kullanır. Başka metinlerden ya da belgelerden yaptığı alıntılar ilginin canlı kalmasını sağlar.

1.1.3. Diyalog Tekniği

Diyalog iki ya da ikiden fazla kişinin sırayla konuşma yöntemidir. Romanda sıkça kullanılan tekniklerden biridir. Diyalog tekniği anlatma-gösterme tekniğinin anlatma estetiğinin yetersiz kalacağı yerde kişilerin olaylara yaklaşımlarını izah etmeye dayanır. Yazar aradan çekilir. Okur, roman şahıslarıyla baş başa kalır. “Diyalog tekniği, esere farklı yönlerden güç katmakta, romanın sanatsal ve fikirsel yapısını zenginleştirmektedir. Diyalogun öncelikli görevi, gizli olanı açığa çıkarmak, düşüncede olup biteni gözler önüne sermektir” (Tekin, 2014, s. 277).

İç diyalog ve dış diyalog olmak üzere iki yöntem vardır. “İç diyalog yönteminde sözcüklerin dizilimi gramere uyar. Bu durumda bilinç akımından söz edilmez” (Kolcu, 2005, s.47). Dış diyalog ise adından da anlaşılacağı üzere dışa dönüktür. Roman şahıslarının sesleri dış çevreye yansır. “Dış diyalog, iki veya daha fazla şahsın sırayla birbirleri ile konuşmaları şeklindedir” (Çetişli, 2004, s. 103).

Zülfü Livaneli’nin romanlarında belirgin olan ise dış diyalog tekniğidir. Anlatıcı aradan çekilir. Eserdeki kişiler baş başa kalır. Kişilerin arasındaki diyalog biçimi genel olarak soru cevap şeklinde gelişir. *Kaplanın Sirtında* romanında Sultan Abdülhamid ile Doktor arasında geçen uzun konuşmalar karşılıklı soru cevap şeklinde devam eder. Anlatıcı, romanın diyalog tekniği ile sürdürüleceğine dair okurları önceden hazırlar. “ ‘Affedersiniz,’ dedi, ‘konuşmamız sırasında aklıma takılan bazı konuları sorabilir miyim size? Bunun bir mahzuru var mı?’ Sultan sigara tutan eliyle devam et işareti yaptı. Bunu üzerine Doktor’la Hünkâr arasında şöyle bir konuşma geçti” (Livaneli, 2022b, s. 201).

Doktor ile Sultan arasında gelişen diyaloglar günlerce sürer. Abdülhamid, doğduğu günden son dönemlerine gelinceye değin hayatını etkileyen önemli olayları anlatma imkânı bulur. Böylece tarihî bir şahsiyet olan birinin başından geçenler diyalog tekniğiyle bir kez daha bilince çıkarılır. Diyaloglarda geçen konuşmalar romanın ana gövdesini oluşturur.

Livaneli'nin diyalog tekniğinin yoğun olarak kullanıldığı bir diğer romanı ise *Serenad*'tır. Profesör Maximilian ile Maya Duran arasında geçen konuşmalar diyalog tekniği biçiminde kurgulanır. Bir konferans için İstanbul'a gelen Alman asıllı Amerikalı Profesör Maximilian yıllar önce başından geçen trajik olayları Maya Duran'a anlatır. “ ‘Hazırım,’ dedim. ‘Yalnız sizden bir ricam var. Söylediklerinizi hatıra olarak kaydedebilir miyim?’ Hafifçe kaşları çatıldı. Biraz tereddüt ettiğini gördüm.(...) O da güldü ve ‘Olur!’ dedi. ‘Kaydedin bakalım’” (Livaneli, 2022a, s. 205).

Livaneli içinde geriye dönüş yöntemini de barındıran diyalog tekniğini etkin bir biçimde kullanır. Yazar, *Kaplanın Sirtında* romanında, gerekse de *Serenad* romanında geçmişte yaşananları anlaşılır bir şekilde izah edebilmek amacıyla bu tekniğe başvurur. *Serenad* romanında Maximilian Wagner geçmişte yaşadığı olayları diyalog tekniği ile anlatır. Aynı durum *Kaplanın Sirtında* romanı için geçerlidir. Sultan Abdülhamid, başından geçen önemli olayları Doktor'a anlatır. Her iki romanda da diyalog tekniği tarihsel bilgiyi kurmacaya taşımanın etkili yöntemi olarak seçilmiştir. Diyalog tekniğinde anlatıcı aradan çekildiği için roman şahıslarının daha iyi tanınmasına olanak verir. Böylece tarihsel bilgi bilimsel olanın ağırkanlılığından kurtularak güncelliğin ilgi çekiciliğiyle okura sunulmuş olur.

1.1.4. Geriye Dönüş Tekniği

Roman ve hikâye gibi kurmaca türü eserlerde geriye dönüş tekniğinin önemi büyüktür. “Geriye dönüş (flashback), sinema sanatından edebiyata aktarılmış, zaman kurgusuyla ilgili bir tekniktir. Anlatıcı, şimdiki zamandan önceki zamanlara giderek kahramanının geçmişinde meydana gelmiş bir/birkaç olayı anımsatır” (Karabulut, 2012, s. 1384). Kişilerin sunumu, olaylar içindeki rolleri, romanda geçen sahnelerin birbiri ile bağlantılarını kurmak için sıkça kullanılan bir yöntemdir. Geriye dönüş tekniği özellik bakımından üç kısma ayrılır: Bunlar dar, yapıcı ve çözücü geriye dönüş olarak isimlendirilir. Burada dikkat edilmesi gereken durum geriye dönüş tekniğinin kapsamı ve zamansal açıdan büyüklüğüdür. Dolayısıyla geriye dönüş tekniği için düz anlatımın tersine, anlatının doğrusal zamansal kırılmaya uğradığı ve şimdiki zamandan geçmişe atlamaların yapıldığı yöntemdir denilebilir. “Geriye dönüş tekniği gerek romanın yapısının oturtulmasında gerek olayların yüzeysel veya ayrıntılı bir şekilde iletilmesinde, gerekse de roman şahıslarının sunumunda önem arz etmektedir” (Tekin, 2020, s. 253).

Livaneli'nin *Son Ada* ve *Son Ada'nın Çocukları* romanları geriye dönüş tekniği ile yazılır. Anlatıcı yaşananları sondan başa doğru sıralar. *Son Ada* romanının giriş cümlesi her şey olup bittikten sonra başlar. “O, bir gün çıkıp gelene kadar, en iyi korunan sır dediğimiz yeryüzü cennetinde huzur içinde yaşayıp gidiyorduk” (Livaneli, 2020, s. 13).

Roman ilk cümleden itibaren geriye uzanır. Adanın huzur dolu günlerinden başlayarak yıkıma kadar gelen süreç anlatılır. Böylece adım adım şimdiki zamana yaklaşır. Yanıp kül olan adayı koruyamayan insanlar, romanın sonlarına doğru büyük bir felakete tanık olurlar. *Son Ada'nın Çocukları* romanı da aynı teknikle yazılır. Anlatıcı zamansal anlamda geriye bakarak yaşanan olayların nedenini okura sunar. Geriye dönüş tekniği şahısların tanınmasına, olayların nedenlerinin anlaşılmasına olanak sunar. Okurun, roman şahısları ve olaylar arasındaki ilişkileri öğrenmesine yardımcı olur.

1.1.5. Betimleme Tekniği

Milan Kundera, *Roman Sanatı* isimli eserinde betimlemenin işlerliğinden söz eder. “Bir kahramanın tanıtılması, bir ortamın betimlenmesi, eylemi tarihsel bir çerçevede verme, kahramanların yaşamlarını oluntularla doldurma; her dekor değişimini betimleme ve açıklamalar gerektirir” (Kundera, 1989, s. 85).

Betimleme, okurun sahneyi, kişileri, kafasında oturtması bakımından önemli bir işleve sahiptir. İnsanların fiziksel ve ruhsal halleri, mekânların özellikleri, iklim, mevsim ve çevre betimlemeleri romanı canlı bir dünyaya dönüştürür. “Betimlemenin amacı, romanda yer alan şahıs, zaman, vaka, mekân gibi faktörleri, sanatın elverdiği olanaklardan faydalanarak gözler önüne sermektir. Yazar bu işlemi yerine getirirken, söz konusu faktörlerin karakteristik yönlerini görmek ve bilmek mecburiyetindedir” (Tekin 2020, s. 210).

Zülfü Livaneli roman ve öykülerde tasvir edeceği varlıkların karakteristik yönlerine titizlikle yaklaşır. Doğa tasviri konusunda iyi bir gözlemci olduğu söylenebilir. Romanlarda geçen mekân tasvirleri okuru kurmaca dünyasına sürükler. *Son Ada* romanında mekân bir kartpostal gibi betimlenir. “Şimdi size bu küçük adanın çam ormanlarından, doğal akvaryum gibi olan masmavi ve saydam denizinden, rengârenk balıkların seyredtiği güzel koylardan, beyaz hayaletler gibi sürekli uçan martılarımızdan söz etsem, biliyorum ki gözünüzde turistik bir kartpostal manzarası canlandırmaktan daha fazla bir iş yapmış olmayacağım” (Livaneli, 2020, s. 13).

Zülfü Livaneli’nin tasvir ettiği mekânlar olayların gelişiminde aktif rol oynar. İsmi romana da veren ada, Başkan’ın iştahını kabartır. Oradaki doğayı ada sakinlerinin elinden almayı, piyasacı bir cennete dönüştürmeyi ve elde edilecek yüksek kârlardan nemalanmayı düşünür. Fakat her icraatı insanları bezdirdiği gibi adayı büyük bir felakete sürükler.

Livaneli, romanlarında insan tasvirlerine de ayrıntılı bir şekilde yer verir. Kişi tasvirleriyle roman şahıslarının fiziksel ve ruhsal özellikleri sunulduğu gibi sosyal statülerinin de anlaşılmasını sağlar. *Kardeşimin Hikâyesi* romanı şahıslarından Ludmilla’nın tasviri buna örnek olarak gösterilebilir. “Moskova Üniversitesi’nde Yabancı Diller Fakültesi’nden mezun olmuştu, İngilizcesi akıcıydı. Ama her gün sıklıkla bağladığı topuzu, yeşile çalan gözlerini gizleyen bağa çerçeveli gözlüğü, her zaman dimdik duruşu ve herkesle arasına mesafe koyan ciddiyetiyle, kimsenin aklına başka bir şey gelmiyordu” (Livaneli, 2022, s. 111).

Livaneli kişi ve doğa tasvirlerine titizlikle yaklaşır. Romanlarında geçen tasvirler, üzerinde durulmuş, gerçek dünyadaki karşılığı incelenmiş, imge gücü tasarlanmış pasajlardır. Yazar, mekân, insan, zaman arasındaki etkileşimi sağlayacak betimlemeler yapar. Tasvirleri anlam oluşturma ve bunları çeşitlendirmeye olumlu katkı sunar. Böylece edebiyatın yapısal özelliklerini, kuşatıcılığını ve estetikleştirme yetisini eserlerinde somutlaştırır.

1.1.6. Mektup Tekniği

İlk başlarda sadece iletişim aracı olarak kullanılan mektup, zaman içinde kurmaca eserler için bir anlatım türüne dönüşür. Böylece bazı romanların olay örgüleri kurgulanırken mektup tekniğinden yararlanılır. Mektuplar bir bakıma ‘iç monolog’ tekniğinin kurmaca eserlerdeki en kesintisiz halidir. “Bundan ötürü mektup biçimi eserde, şahısların kendilerini direkt, en yalın haliyle ifade etmelerine olanak tanır” (Babacan, 2006, s. 216). Mektup şeklinde yazılan eserlerin başka bir yönü de yazar anlatıcı olmaktan çıkar. “Romancı aradan çıkar, şahıslar konuşur. Romancı

sadece düzenleyici görevini yürütür. Onun elinde adeta bir mektup oyunu vardır” (Kefeli, 2002, s. 35).

Zülfü Livaneli *Arkadaşıma Veda* romanını mektup tekniği ile kaleme alır. Romanın ben anlatıcısı Salih Bozok, oğlu Muzaffer’e verilmek üzere bir mektup yazar. Duygularını aracısız olarak ifade ettiği mektupta Atatürk ile yaşadığı anıları anlatır; oğluna, Atatürk’ün sahip olduğu yüksek karakterin çocukluğundan itibaren geliştiğini açıklar. “İleride beni anlayacaklarını umarak sıkıntıyla kalemimi elime aldım ve oğlum Muzaffer’e; Atatürk ölürse, neden hayatıma son vermek istediğimi anlatan bir mektup yazmaya koyuldum” (Livaneli, 2021, s. 12).

Roman baştan sona Salih Bozok’un yazdığı mektup şeklinde devam eder. İçerik olarak Salih Bozok’un kendisiyle hesaplaşmasına dönüşür. Anlatıcı, anlatılarında Atatürk’e özeleştiri verir gibidir. Atatürk yaşama gözlerini yumduğunda, Salih Bozok intihar eder. Böylece mektup şeklinde yazılan roman son bulur. Livaneli bir olayın anlamını inceltmek ve özüne inmek için bu teknikten faydalanır.

Sonuç

Zülfü Livaneli anlatılarını ilgi uyandıracak şekilde kurar. Bu minvalde özgün olay örgüleri oluşturmada usta bir yazardır. İlk cümleden başlayarak okurun dikkatini esere çekecek sunuş biçimlerine odaklanır. Bazı romanlarında anlatmaya dayalı tek bir bakış açısı hâkim iken, bazı romanlarında bakış açısı çeşitlenir. Livaneli’nin eserlerinde belirgin bir şekilde görülen teknikler anlatma ve gösterme yöntemleridir. Fakat yazar eserlerini oluştururken bu iki teknikle sınırlı kalmaz. Böylece her defasında eserlerinin farklı bir sunuş biçimiyle okunmasını sağlayarak tekrara düşmekten kaçınır. Yazarın bazı romanlarında anlatma tekniğinin sunduğu dramatik tutum ön plana çıkarken, bazı romanlarında gösterme tekniğinin sunduğu trajedi gözler önüne serilir. Bazı romanlarını her şey olup bittikten sonra geriye dönüş tekniği ile yazarken, bazı romanlarını ise mektup şeklinde oluşturur. Livaneli başvurduğu tekniklerden biri de betimlemedir. Okurun kafasında canlı bir dünya oluşturmak için doğa ve insan tasvirlerini etkin bir şekilde yapar. Livaneli’nin, tarihsel karşılığı olan bazı eserlerinde ise gösterme yöntemi bir kez daha ön plana çıkar. Bazı yerlerde anlatıcı aradan çekilir. Okur eserle baş başa kalır. Yazarın eserlerinde başvurduğu bir başka yöntem de diyalog tekniğidir; tekniğin belirgin bir şekilde ön plana çıktığı romanları ise tarihte yaşanan bazı olayları kurmaca dünyasına taşıdığı eserlerdir. Bir vesika gibi sunulan diyaloglar yaşanmış olayları farklı bir perspektiften okurun ilgisini çekecek şekilde bilince çıkarır. Livaneli’nin başvurduğu anlatım tekniklerinden biri de metinlerarasılık ve montaj tekniğidir. Yazar bazı romanlarda tarihî belgelere yer verir; bazen de Türk edebiyatına damga vurmuş şairlerden alıntılar yapar. Böylece gerçek dünya ile kurmaca dünyası arasında anlaşılır bir bağ kurar. Yazarın başvurduğu teknikler düşünüldüğünde daha ziyade dışa dönük anlatım tekniklerini kullandığı görülür. Bu anlatım yöntemleri, eserlerin temel konusu dağılmadan birden fazla katmanlar oluşturarak izlekleri çeşitlendirmeye katkı sunar. Böylece eserlerindeki öz ve teknik arasında yapıcı, destekleyici bir ilişki yakalanır. Biçim ve içerik birbiriyle uyumlu hale gelir. Livaneli’nin anlatım tekniklerine bağlı eleştirel tutumu olaylara gerçeklik boyutu katar. Bunu yaparak okura karşı sorumlu olduğunu gösterir. Yazarın eserlerinin etki gücü anlatım tekniklerinin kullanımıyla yakından ilişkilidir.

Extended Abstract

Zülfü Livaneli is a writer who brings Anatolian culture to a universal audience. While fulfilling this mission, he does not neglect his moral responsibility. The shortcomings of society are a central theme that draws Livaneli's attention. An examination of his novels reveals that he addresses the problems faced by both individuals and society as a whole. His narrative perspective consistently sides with the oppressed, the wronged and those who have suffered injustice. The victims in his novels often serve as representations of the author himself. Another recurring theme in his work is nature. Livaneli adopts an ecocritical stance, opposing the exploitation and destruction of the natural world.

At the heart of Zülfü Livaneli's artistic effort lies a deep respect for the world. His stance against violence towards women reflects another dimension of his humanistic and intellectual responsibility. A close look at the themes in his novels reveals that Livaneli can be characterized as a social realist writer. By using narrative techniques appropriate to each situation, he constructs solution-oriented stories that feature impactful and compelling characters. His distinctive language and style are evident throughout his works. In addition, he effectively utilizes the broad range of narrative techniques to overcome the dilemma of how to tell a story.

Among the methods Livaneli frequently employs is telling, a narrative technique in which the narrator takes centre stage. In many of his novels, this technique is prominently featured. The narrator, as if authorised by the characters, shares their emotions, thoughts and experiences with the reader. This often results in the reader's attention being drawn more to the narrator than to the characters themselves.

Another technique Livaneli uses is showing, where the narrator withdraws and the reader is left to engage directly with the narrative. Even though the narrator sometimes chooses this method to remain hidden, the ultimate goal is often to convey a work with a substantial emotional impact. The showing technique enhances the reader's identification with the fictional world.

Montage is another technique Livaneli frequently employs, especially in novels with historical depth. He often incorporates archival documents or artistic creations into his narratives. In doing so, he aims to establish a linear link between fiction and reality, thus drawing literature closer to historical truth. Through this, he unveils what has been manipulated or ignored. In some of his novels, the use of montage significantly shapes both the narrative structure and the overall atmosphere.

Livaneli also frequently uses the technique of flashback. This allows him to illuminate the physical, emotional or social transformations of his characters through their pasts. Sometimes, he uses flashbacks to reveal the causes behind certain events. One of his most outstanding achievements is constructing entire novels using this technique. These novels begin after the events have already occurred, and the story unfolds retrospectively. In such works, characters not only express sorrow over the destruction of nature but also regret their failure to intervene. As the pieces of the puzzle come together, the characters are confronted with the consequences of their inaction, often leading to personal reckoning. In these flashback-driven novels, the utopian people slowly unravel into dystopian ones.

Description is another narrative method Livaneli frequently employs. He uses detailed descriptions to ensure that the characters become vivid and multidimensional in the minds of the

readers. He also masterfully describes settings, often using a pastoral tone. Particularly when depicting landscapes, he pays close attention to detail, and these descriptive passages help immerse readers into the atmosphere of the story.

Another technique Livaneli commonly uses is dialogue. Through dialogue-based scenes, he transports historical information into the present through the voices of his characters. These conversations not only stimulate the reader's curiosity but also convey informative insights about real life. Thus, alongside the aesthetic pleasure of literature, the reader gains knowledge.

Livaneli also incorporates the epistolary technique in his novels. Sometimes appearing in brief segments and at other times structuring entire novels, the use of letters often takes the form of introspective self-critique. One such novel even ends with the narrator's suicide, emphasizing the confessional depth of the technique. In each of his works, Livaneli utilizes at least two different narrative techniques. Moreover, he does not limit himself to their application, using a diverse range of methods to avoid monotony in his novels.

When Livaneli's novels are examined in terms of narrative techniques, the most prominent are telling, showing, flashback, montage, dialogue, description and epistolary writing. These techniques not only enhance the aesthetic quality of his works but also help transform them into tools of collective memory. The storytelling framework he builds through these techniques is deeply connected to his worldview and emotional landscape. The driving force behind his creative output lies in his desire to shed light on societal flaws and advocate for goodness in the face of evil.

Kaynakça

- Aytaç, G. (1999). *Genel Edebiyat Bilimi*. Papirüs Yayınevi.
- Babacan, M. (2006). Mektuplardan Oluşan İki Roman: Handan ve Mektup aşkları. *Hece Dergisi Mektup Özel Sayısı*, 10 (114/115/116), 216-221.
- Başkan, Ö. (1988). *Bildirişim: İnsan-Dili ve Ötesi*. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Baykoç, F. B. (2021). Mahrem ve *Kırmızı Zaman* Romanlarında Birtakım Postmodern Anlatım Teknikleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 779-792.
- Çetişli, İ. (2004). *Metin Tahlillerine Giriş 2: Hikâye-Roman-Tiyatro*. Akçağ Yayınları.
- Elmas, N. (2011). Mustafa Kutlu'nun, "Bu böyledir" Adlı Hikâye Kitabında Bilinç Akışı ve İç Monolog Tekniği. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 8 (29), 133-145.
- Karabulut, M. (2012). Yusuf Atılgan'ın *Aylak Adam* Romanında Anlatım Teknikleri. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (1), 1375-1387.
- Kefeli, E. (2002). *Anlatım Tekniği Olarak Mektup*. Kitabevi Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2005). *Öykü Sanatı*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Kula, O. B. (2017). *Livaneli Kitabı*. Doğan Kitap.
- Kundera, M. (1989). *Roman Sanatı*. (İ. Yergüz. Çev.). AFA Yayıncılık.

- Livaneli, Z. (1996). *Engereğin Gözü*. Doğan Kitap.
- Livaneli, Z. (2002). *Mutluluk*. Doğan Kitap.
- Livaneli, Z. (2006). *Leyla'nın Evi*. Doğan Kitap.
- Livaneli, Z. (2017). *Huzursuzluk*. Doğan Yayınları.
- Livaneli, Z. (2020). *Son Ada*. İnkılap Yayınları.
- Livaneli, Z. (2021). *Arkadaşıma Veda*. İnkılap Yayınları.
- Livaneli, Z. (2021a). *Balıkçı ve Oğlu*. İnkılap Yayınları.
- Livaneli, Z. (2022). *Kardeşimin Hikâyesi*. İnkılap Yayınları.
- Livaneli, Z. (2022a). *Serenad*. İnkılap Yayınları.
- Livaneli, Z. (2022b). *Kaplanın Sirtında: İstibdat ve Hürriyet*. İnkılap Yayınları.
- Narlı, M. (2009). Postmodern Roman ve Modern Gerçekliğin Yitimi. *Türkbilig / Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 10 (18), 122-132.
- Platon. (2007). *Devlet*. (S. Eyyüboğlu & M. A. Cimboz. Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Stevick, P. (2004). *Roman Teorisi*. (S. Kantarcıoğlu. Çev.). (2. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Tekin, M. (1991). *Roman Sanatı I: Roman unsurları*. Ötüken Yayınları.
- Tekin, M. (2014). *Roman Sanatı*. Ötüken Yayınları.
- Tekin, M. (2020). *Roman Sanatı*. Ötüken Yayınları.

İnternet Kaynakları

- URL-1: Soyer, B. (3.08.2022). İşte ikbal ve İdam Bu Kadar Yakındır Birbirine... *K24 Kitap*. <https://www.k24kitap.org/kitaplar/kaplanin-sirtinda-775>. Erişim Tarihi: 25.10.2024.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0